

Universal Declaration of Human Rights - Fon

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

GBETA GBẸ Ɔ BI TƆN EE ĐƆ XÓ DÓ ACE E GBẸTƆ ĐÓ KPODO SISI E ĐO NA DÓ NT LE KPO WU E

WEXWLE

Ee nyi ɔ́ ɔ́ hennu ɔ́okpo me ɔ́, me ɔ́okpoɔ́okpo ka do susu tɔ́n, bɔ́ ace ɔ́okpo ɔ́ we mebi ɔ́ bo e ma sixu kan fen kpon é ɔ́i meɔ́esusi jije, hwejiɔ́zinzan, kpoɔ́o fifa ni tiin nu weke ɔ́ bi e ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́ nukumamɔ́ je nume kpoɔ́o wangbenu sen deɔ́ee na zɔ́n bɔ́ gbeto na do tiin nyi le we nɔ́ dɔ́n alannuwiwa deɔ́ee nɔ́ zɔ́n bɔ́ gbeto nɔ́ fɔ́n gu e, lo bɔ́ nu taji deɔ́e hudo gbeto ɔ́ we nyi ɔ́ gbẹ́ e me gbeto le ma na nɔ́ mekannu ɔ́o xodido sin alinu kpoɔ́o nuɔ́idi lo bo na tɔ́n sin adohuhu kpoɔ́o ya kpo me é ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́ dandanme we e ɔ́o na je hun do sen deɔ́ee na zɔ́n bɔ́ gbeto na do tiin nyi le gbɔ́n aceɔ́ido sin alinu se na zɔ́n bɔ́ gbeto ma na lin ɔ́o emi ɔ́o na de emidee sin mekannu kpo yadonume kpo e ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́ é ɔ́o dandanme bɔ́ e ɔ́o na de alinu wennyinyi ee ɔ́o na tiin nyi ɔ́o to ɔ́okpoɔ́okpo tentin e ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́, ɔ́o xwedowema elo me o weke ɔ́ bi le vɔ́ mɔ́ nu je ace kpo do sisi dodo e gbeto ɔ́o na ɔ́o e, ɔ́o meɔ́esunɔ́nyinyi kpoɔ́o susu e do na xɔ́ nu gbeto e ɔ́o ace kpoɔ́o sisi sunnu kpoɔ́o nyɔ́nu tɔ́n kpo na nyi ɔ́okpo ɔ́; lo bɔ́ ye le yalɔ́ akɔ́n bonu nukɔ́nyinyi ni tiin lo bo na sɔ́ gbẹ́ ɔ́agbe zinzan gbɔ́n meɔ́esunɔ́si jije taji ze jijiɔ́n ayi e ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́ to ɔ́okpoɔ́okpo yi gbe bo na ɔ́o sisi nu ace e gbeto le ɔ́o kpoɔ́o meɔ́esusijije taji kpo ɔ́o alɔ́ ɔ́o alɔ́me xa to le bi sin kplekple é ɔ́,

Ee nyi ɔ́ ɔ́ linlin ɔ́okpo ɔ́ ɔ́uɔ́o nu ace, sisi kpoɔ́o meɔ́esunɔ́si jije gbeto tɔ́n le, we nyi nu taji ee na zɔ́n bɔ́ mi na nyi sen elo le e ɔ́,

Gbeto ɔ́ sin kplekple de gbeto elo tɔ́n bɔ́ e na ɔ́o xo do ace e gbeto ɔ́o na ɔ́o kpo sisi e ɔ́o na ɔ́o n'i é kpo wu. Gbeto elo na nyi su ɔ́okpo tawun bɔ́ gbeto le kpo to le bi kpo ɔ́o na nyi bonu me bi kpoɔ́o tuto e nyi gbeto le tɔ́n le deɔ́e gbeto elo ɔ́o tame na nugbo le e ni tenkpon nu sisi ni tiin nu ace kpoɔ́o meɔ́esunɔ́si jije gbɔ́n nunyweyi li xo. Mɔ́ ɔ́okpo ɔ́ ye ɔ́o na tuun sen ene ɔ́ le bo na zan ye nugbo tɔ́n gbɔ́n tuto e do ayi ɔ́o to ɔ́okpoɔ́okpome kpoɔ́o gbẹ́ ɔ́ bi me e kpo; ace ene ɔ́ kpoɔ́o susu ene kpan sin zinzan ɔ́ kpo nukun mɔ́ je yene kpo ɔ́o na nyi nu taji ɔ́okpo nu tovi ee sin to ɔ́o gbeto elo me e kpoɔ́o tovi deɔ́e sin to le kpo ɔ́o acekpiɔ́a to ene ɔ́ le tɔ́n glɔ́ e.

Gbetaken 1

Ace, susu kpo sisi ɔ́okpo ɔ́ kpo we gbeto bi ɔ́o ɔ́o gbewiwa tɔ́n hwenu; ye ɔ́o linkpon bɔ́ ayi yetɔ́n me kpe lo bɔ́ ye ɔ́o na do alɔ́ yeɔ́ee ɔ́i nɔ́vinɔ́vi ɔ́hun.

Gbetaken 2

Me ɔ́okpoɔ́okpo sixu tuun ɔ́o ace, su su kpo sisi deɔ́ee kpo xo e ɔ́o ɔ́o gbe ta elo me ɔ́ nyi eɔ́esunɔ́ sin nu ma de nuɔ́e kpo ɔ́i: akɔ́ta, sun nu, nyɔ́nu, gbẹ́ e nɔ́ do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin deɔ́e see b'e nyi to metɔ́n le alo gbẹ́ to le tɔ́n, ɔ́akunjiije, lee e ji me gbɔ́n e kpoɔ́o nu deɔ́e deɔ́e ne le kpan.

Mɔ́ ɔ́okpo ɔ́, e ɔ́o na kpon do tuto ee e ze jijiɔ́n ayi ɔ́o to e me e gosin e wu ɔ́o toxodido sin alinu, sen e ji to ɔ́ jijiɔ́n e kpoɔ́o sen gbẹ́ ɔ́ tɔ́n deɔ́e ɔ́o nu do to ɔ́ nu e we a, ɔ́o to ene ɔ́ ko je eɔ́ee si alo e kpo ɔ́o mekannu, alo acekpiɔ́a tɔ́n ma yi haɔ́ji wu a.

Gbetaken 3

Gbetɔ ɔkpoɔkpo ɔ na mɔ gbɛ bo nɔ edesu si lo bo na le nyi edee.

Gbetaken 4

E sɔ ɔ na hen mede ɔ mekannu alo mede ɔ; mekannuninɔ kpodo mede kpo ɔ alo le bi me ɔ sɔ de ɔ.

Gbetaken 5

Gbetɔwikukɔn alo ya do nu me kpodo adakacomɛwu kpo sɔ ɔ na de ɔ.

Gbetaken 6

Gbetɔ ɔ nusisi we ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetaken 7

Ace ɔkpo ɔ we me bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sen ɔkpo ɔ; mɔ ɔkpo ɔ mede na yi gbɛ nu walɔ e na de me kpo alo dee nyi wuɔɔzɔnume tɔn kpo e lo bo na wa gba sen e do ɔ fi e ɔ.

Gbetaken 8

Enyi mede mɔ ɔ e yi ace e nyi etɔn bɔ sen dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'e ɔ, e hen ɔ e na yɔ hwe ɔ to tɔn me.

Gbetaken 9

E ɔ na ya mede sin to tɔn me alo e na wli i alo e na su i do ganme ɔ nude kpoun wu ɔ.

Gbetaken 10

E ɔ dandanme bɔ e na se nu ee mede wa ɛ ɔ hwedɔxɔsa ɔ togume kpa a kwedɔxɔsa ene ɔ we ɔ na ɔ ace e nyi etɔn le ɛ kpodo nu ɛ de na wa le ɛ kpo; mɔ ɔkpo ɔ fi ene ɔ we e na ɔ nu e wu e yɔ hwe ɛ ɛ de.

Gbetaken 11

1. Me e e ve nu nyanyaɔe do ɛ na to ɔ yi tɔn yi we hwe bɔ e na ba do nu lee nu le yi gbɔn e cobo na yɔ ɛ ɔ hwenukɔn; cobonu e ka na ɔ hwe do e e ɔ, e ɔ na n'e me e na sixu hwlenne ɔ hwenukɔn e.

2. Enyi nu e mede wa d'ayi ɛ ma nyi nu e na sa sen do me ɔ hwe ene nu di lee sen ɛ ji tɔ ɔ alo gbɛ ɔ jijɔn ɛ ɔ gbɔn ɛ a ɔ, ɛ ɔ na sen gan tɔn ɔ.

Gbetaken 12

E ɔ na ba do nu me di lee jlo me gbɔn e gbɔn xɔ e kun kpla. Gbezinzan metɔn, hennu metɔn, xɔ metɔn alo wen metɔn le ɛ ɔ. Mo ɔkpo ɔ e ka ɔ na dɔ winnya me bo le kɔn wi metɔn ɔ. Ace e nyi gbetɔ tɔn e ɔ hwlen me ɔ ali ene ɔ nu.

Gbetaken 13

1. Fi e jlo mede ɔ we na nɔ gbɔn bo na le ze nɔten e jlo e ɔ ɔ toɔeme.

2. Mede ɔ jlo tɔn ɔ ɛ sixu be aghan sin to deɔ me di to tɔn me ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu le le kɔ wá xwé.

Gbetaken 14

1. Enyi ɔ e ɔ gbeya do nu mede we kaka bɔ ku hwen wan d'e me ɔ, ɛ hen ɔ ɛ na hɔn yi to deɔme bɔ e ɔ na yi i ɔ fi ene.

2. Amò enyi e m̀́o d̀́o m̀́e ɔ je senme nugbo alo e te afɔ sen e ji gbě e to le bi kplekple sɔ jujɔn ayi é ji e ɔ, é sɔ d̀́o ace bɔ e na yi i dandan d̀́o to devome á.

Gbetaken 15

1. Gbetɔ bi d̀́o ace bo na nyi toɖe sin vi.

2. E sixu hugan mede bo de e sin tovikenme á; m̀́o d̀́okpo ɔ é hen ɔ e na zé edee zé ji nu to devo.

Gbetaken 16

1. Enyi sunnu kpo nyɔnu kpo d̀́o wyanwyanxwe ɔ, ye hen ɔ, ye na da yedee bo dè hennu yetɔn. Akɔta yetɔn, to yetɔn, alo sinsen yetɔn d̀́o na gbe nú ye á. Ace d̀́okpo le we ye d̀́o d̀́o yedeedida hwenu kpɔnunɔ yetɔn alo yedeejodo hwenu.

2. Cobonu gbetɔ d̀́e ná dà d̀́e ɔ, jlo yetɔn me nu we é d̀́o na nyi.

3. Hennu we nyi sosyen nú gbetɔ sin togun; lobo togun ene ɔ kpodo acekpikpa to ɔ tɔn kpan ka d̀́o na je hun do jĩ tɔ.

Gbetaken 17

1. Gbetɔ bi, me e d̀́o ee d̀́okponɔ é alo éé d̀́o gbe kplekpleɖeme e, d̀́o na d̀́o ace do nudeji.

2. Nũ é nyi étɔn ɔ mede sixu tafu i du bo yi d̀́o asi tɔn á.

Gbetaken 18

Gbetɔ bi d̀́o ace bo na len nu nu é jlo e kpɔn bo d'ayime lobo le sɛn nu e jlo e. Ace ene ɔ we zɔn bɔ tɔn le le d̀́o togunme alo kwenkwenme gbɔn alɔkpa le bi me d̀́i: nunyeyiyi, walɔ kpo yehwe sin alinu kpo.

Gbetaken 19

Gbetɔ bi d̀́o ace bo na lin nũ é do nuwu bo ka na d̀́o xo; hũn mede d̀́o na van nukun d̀́o mede á. M̀́o d̀́okpo ɔ, me bi d̀́o ace bo na se bo jlá nũ é d̀́o jije we d̀́o to ɔ me kpo togudo le é kpo. E hen wlenwin deba ɔ, é na ba bo do se na.

Gbetaken 20

1. Gbetɔ bi d̀́o ace bo na yi kplé. Lobo na le do gbě é ma na dɔn hunnyahunnya wa á e.

2. E sixu sɔ mede do gbɛdeme gannu gannu á.

Gbetaken 21

1. Gbetɔ bi hen ɔ, é na gɔ alɔ nu to tɔn bonu é na do yi nukɔn. Eye desu hen ɔ é na nɔ nukɔn nu nuwi wa ene alo é na d̀́e me bɔ é na nɔ do tɔn me.

2. Ace d̀́okpo ɔ we me bi d̀́o bo na do wa axɔsuzɔ d̀́o to tɔn me.

3. Jlo to ɔ tɔn we nyi linlin dodo e ji to ɔ sin acekpikpa junjɔn e. Jlo ene ɔ, e na ze wema na d̀́o xwiji, do sendéji bɔ ahizi na tɔn d̀́eme á. M̀́o d̀́okpo ɔ, nuwiwa ene ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema ene ɔ, e sixu nɔ yeme bo sɔ alo e le sixu sɔ d̀́o togunme lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazetɔ le e.

Gbetaken 22

Gbetɔ bi ɔ, togundeme we é d̀́e. Ene ɔ wu o, nude na do tagba n'i d̀́o akwelinu, lanme na nɔ ganji k kpodo nunywe na d̀́o kpo sin alinu á; nu ene ɔ we na zɔn bɔ é na tɔn nyi. Amò kan e van we to ɔ d̀́e e kpodo nuwadokpo e d̀́o todeetodee kpan sin tentin gbɔn tuto e ze d̀́o te é kpo to ɔ sin dɔkun le kpo we na zɔn bɔ e na m̀́o.

Gbetaken 23

1. *Gbetɔ bi ɔ na wa azɔ. Azɔ e ja jlo é wɛ é na wa; sen ɔkpɔ ɔ wɛ na ɔ nu do mɛ bi nu lobɔ é ka do na nɔ azɔgba ă.*
2. *Azɔ e mɛɔ wa é sin akwɛ wɛ na du.*
3. *Mɛɔ wa nuɔ ɔ, é na yi nuɔ ɔ'ɛnu dandan. Ene ɔ wɛ na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hen hennu tɔn na é. E hwedo e ɔ, gbetɔ sin togun ɔ na gɔ alɔ nu i ɔ ali ɔvonu.*
4. *Gbetɔ bi ɔ ace bo na dɔ azɔjigbe alo é hen ɔ é na nɔ gbe mɔhun ɔee na sixu glɔn nyɔna tɔn le n'i eme.*

Gbetaken 24

Gbetɔ bi ɔ ace bo na ɔ gbɔjehwe nu kpodo ayideɔ'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabiɔ wɛ é ɔ na wa azɔ na. E ɔ na yi azɔgbɔje hwɛhwe bɔ gbɔje ene mɛ ɔ, e ka ɔ na nɔ sun akwɛ ɛ.

Gbetaken 25

1. *Gbetɔ bi ɔ na na ɔ nu e na zɔn bɔ é na hwlen eɔee gan ɔ azɔnsi e; lobo na jla nunɔme eɔee tɔn kpo do hennu tɔn kpan ɔ; taji ɔ, ɔ nuɔɔɔɔlinu, avɔɔɔɔlinu xɔ e mɛ é na nɔ é sin alinu, azɔn gblegblelinu. Mɔ ɔkpɔ ɔ, é ɔ na mɔ alɔdo ɔ do azɔmamɔ hwenu, asukuku alɔ asikuku xɔme nunɔ hwenu, kpukpoxɔme kpodo hwe e nu e ma sɔ sixu wa nɔ bo mɔ nu ă é bi kpan.*
2. *Viji kpo yɔkpɔvume nunɔ kpo bi ɔ na mɔ kpatakiɔ. Alɔwli kpo ɔ vi e ma da asu cobo ji ă le e bi wɛ ɔ ace ɔkpɔ ɔ ɔ xe nya ɔ yeji sin alinu.*

Gbetaken 26

1. *Gbetɔ bi ɔ ace nɔ wɛmakplɔnkplɔn bɔ wɛmakplɔnkplɔn ka do na byɔ kwe zinzan ă; hun nuwɔnnu wɛ é ɔ na nyi. E ɔ na ɔ kplɔn kleunde vɔvɔ ene ɔ dandanme wɛ é ɔ. Alɔyɛnzɔ kpo alɔnunɔ kpaa kpo ɔ na vun kan kpé to ɔ mɛ. Wɛmakplɔnyiji nu alɔ vɔ ɔ, mɛ bi nɔ wɛ é ɔ na nyi, bɔ e kan na xwedo lee e je xa mɛ ɔkpɔɔkpɔ gbɔn e.*
2. *Wɛmakplɔnkplɔn ɔ gbetɔ sin nukɔnyiyi wɛ é na ba; bo na dɔn gbetɔ sin ace le yi nukɔn bo je hun dɔ yě ji. E ɔ ná zɔn bɔ mɔjeme kpo nuwaɔkpɔ kpo hwesɔkeme kpo ná tɛin xɔntɔn sin walɔ na tiin, bɔ to e ɔ bu le e sín gbě ɔ na yi nukɔn bɔ fifa na tiin nɔ gbe ɔ bi.*
3. *Vitɔ, vinɔ le wɛ ɔ na ɔ nyi kplɔn e vi yetɔn le na yi é.*

Gbetaken 27

1. *Gbetɔ bi ɔ ace bo ná gɔ alɔ nu tonunywe le bi; mɛ bi ɔ na mɔ mɔ ɔagbe e ɔ alɔyɛnme bo na zan mɔ ɔkpɔ ɔ, é na sɔ so nɔ nukɔnyiyi nunyɛ tɔn bo na sixu mɔ nyɔna e ɔ mɛ le é ɔ.*
2. *Nu e na tɔn sin nu e mɛɔ gba tame bo blo é ɔ, mɛ ɔ tɔn wɛ e ɔ na nyi; b'e na je hun do nu tɔn ji ɔ nujinjanlinu wɛ ă, wɛmawlan wlan sin alinu wɛ ă, alo alɔyɛn zɔwiwa sin alinu.*

Gbetaken 28

Gbetɔ bi ɔ na ba tuto gbɔn nukɔnyiyi hennu e mɛ ɔ e kpodo gbe ɔ bi kpan sin alinu bonu ace, sisi kpo jlokokonunɔ e xɔ e ɔ ɔ wɛma elɔ mɛ ɔ ni nɔ xwiji.

Gbetaken 29

1. *Togun e mɛ gbetɔ ɔ e bɔ nukɔn yi tɔn kpo nyɔna tɔn kpo na tɔn sin mɛ é ɔ, é ɔ na ɔ nunɔmɛɔ le do wɔ tɔn.*

2. Do ace e gbeto do le sin zinzan kpo nunu tɔn kpo me ɔ, me dokpodokpo do na ba jle na bo na nyi sen e na zɔn bɔ é ma na te afɔ ace nɔzo tɔn tɔn le kpo jlokokonunu tɔn tɔn le ji kpo ji ǎ é di lee mesisi sin kplɔn byɔ gbɔn é, tuto e ji to ɔ de kpo togun bi kpaa gbeto le tɔn sin nunume byɔ gbɔn e.

3. Ace, sisi kpo jlokokonunu ene le do na xwedo su kpodo linlin to ee do bu le tɔn.

Gbetaken 30

Yodè, kplekpledè, gbeto godokponɔdè na yi huzu nu e do do wema elɔ me e do alɔ tɔn ji bo na mɔ ten bo de walɔde alo ayide tɔn ee na zɔn bɔ e na mɔ ten bo do kpo ace, sisi kpodo jlokokonunu ee xo e do do fi e bo hen gba ǎ.
